

Czinka Panna Balladája

2014 áprilisában nyílt meg a látogatók előtt hazánk egyik legnagyobb főúri kastélya, az 1716-1730 között épült, és nemrégiben újjászületett edelényi kastély. Edelény Miskolctól északra, mintegy 25 kilométer távolságra van. A kastély faliképei a múlt titkait őrzik. Amikor ott jártunk, ezeknek a titkoknak eredtünk a nyomába...

Az edelényi birtokot II. Rákóczi Ferenc 1700-ban zálogosította el az elszász-lotaringiai Jean-Francois L'Huillier (Lüillie) ezredesnek (1668–1728), aki részt vett Buda visszafoglalásában. Rákóczihoz fűződő kapcsolata miatt L'Huillier később hét hónapos vizsgálati fogságba került, mivel azzal gyanúsították, hogy közreműködött Rákóczi francia kapcsolatainak kiépítésében. III. Károly (VI. Károly német-római császár) 1715-ben bárói rangot adományozott neki és a magyar országgyűlés felvette a magyar főnemesei sorába. L'Huillier 1716-ban kezdte meg a kastély építését, de a munkálatok befejezése már feleségére, Maria Magdalena Santa Croce-ra, valamint vejére és leányára maradt.

A birtok örököse leánya, Mária Terézia L'Huillier lett, aki 1720-ban gróf Forgách Ferenc ezredeshez (később altábornaggyá nevezték ki; 1689–1764) ment feleségül. A házaspárt ábrázoló falfestmény a kastély grófi szobájában látható. A birtokot később idősebbik leányuk, Forgách Ludmilla örökölte.

Forgách Ludmillának Dessewffy Ferenc alvezredessel (1728–1757) kötött házasságából született 1754-ben Ferenc nevű fia. Apja révén ebben az évben jutott Dessewffy Ferenc grófi címhez. A következő évben Eszterházy (Fényes) Miklós gyalogvezredének ezredese lett, és 1757 novemberében esett el a boroszlói csatában. Forgách Ludmilla 1758-ban gróf Eszterházy Istvánhoz (1728–1786) ment feleségül, majd – valószínűleg Eszterházy Miklós herceg ajánlására – felvették a Csillagkereszt Rendbe, ami akkor nagy elismerésnek számított. Ehhez nyolc apai és négy anyai nemesi őst is igazolni kellett. Az ünnepélyes eseményre a schönbrunni kastély kápolnájában, Mária Terézia császárnő jelenlétében került sor 1775 szeptember 14-én. A Rend tagjai „Jézus Krisztus Szent Keresztjének tiszteletére” kötelezték el magukat, és jótékonyági tevékenységet folytattak. Forgách Ludmilla később árvaházat alapított Edelényben és 1795-ben hunyt el.

Amiről a kastély faliképei mesélnek

1769 őszén Forgách Ludmilla és férje, gróf Eszterházy István Lieb Ferenc iglói (Szepes vármegye) városi festőt bízták meg, hogy fesse ki a L'Huillier-Eszterházy kastély keleti szárnyának hat, emeleti szobáját. A terem sor a kastély különleges ékessége lett. A felvidéki vándorfestő az 1770-ben elkészült képsorozattal a 18. századi világi faliképfestészet sajátos remekét alkotta meg, amelyet ma hazánk legnagyobb, összefüggő rokkó faliképegyütteseként tartunk számon. Ludmilla fiát is érdekelhették a művészetek, ugyanis a családi iratok között fennmaradt egy rajz, amit a 16 éves Ferenc készített 1770-ben, a kastély kert felőli homlokzatáról.

Amikor az épület átadását megelőző évben, Víz László műemlékvédő építész és festőművész barátommal a kastélyban jártam, az étellel teli, figurális képeket nézegetve figyelmemet elsősorban a grófi szoba falán látható idős, gömbölyded testalkatú, elegáns öltözetet és kalapot viselő, golyvás cigányasszony vonta magára, rövid pipával a szájában, előtte angyalkával. Ez a kép a szoba déli falán látható grófi pár, Eszterházy István és Forgách Ludmilla mellett, balra található. A főúri pártól jobbra piros nadrágot és sárga, sarkantyús csizmát viselő, fiatal cigány hegedűs ül. Zsinóros, prémes, halványkék, rövid felsőkabátját (mentéjét) „nemes vitézek” módjára, huszárosan panyókára (vállra) vetve viseli.

A cigányzenészek kezdettől fogva sokat adtak ruházatukra és külső megjelenésükre. A képen látható veres nadrággal, és sárga, sarkantyús csizmával kapcsolatban érdemes felidézni a 18. század közepén keletkezett, „Cigányokról való história” ismeretlen szerzőjének alábbi sorait (lásd Sárosi Bálint: Cigányzene..., 173. l.):

„...ritka a ki magára szürt végyen
Mert abba öltözni nékiek nagy szégyen,
Azon van, hogy veres ruhára szert tégyen
Ha rongyos lészen is, csak selyemből légyen

*Fekete csizmát nem visel szegényekkel,
De sarkantyús sárgát nemes vitézekkel.”*

Sajógömör (Gemer), az 1772-ben elhunyt Czinka Panna egykori lakóhelye mindössze 30 kilométer távolságra van Edelénytől. A híres cigány hegedűsről feljegyezték, hogy „tekintélyes uraságok hívatták magukhoz mulatságaikra, még Gömörtől – ahol lakott és nevelkedett – 20-30 mérföldnyire is, csak hogy muzsikájában gyönyörködhesse... Ami e cigányasszony külső megjelenését illeti, bizony nem volt éppen szép, sőt meglehetősen sötétbőrű, himlőhelyes arcú, ráadásul a nyakán csúf golyva is éktelenkedett. Am mindez nem tette visszataszítóvá, hiszen jó modora, ruházatának tisztasága, különösen pedig virtuóz zenei tehetsége mindeme apró testi hibáját elfeledtette... Magát és házastársát tisztességesen öltöztette: evégett jötevője is minden három esztendőben egyszer egész családja számára új, veres ruhákat ajándékozott. Képes volt nagyurakkal is kellemes és szórakoztató módon társalogni, különösen a magyar nyelvet beszélte igen választékosan és tisztán.” (Augustini Ab Hortis Sámuel: A magyarországi cigányok mai állapotáról, különös szokásairól és életmódjáról, valamint egyéb tulajdonságairól és körülményeiről: Anzeigen című folyóirat, Bécs, 1775–1776).

Bár dokumentum nem támasztja alá, a derűsen mosolygó, pipázó cigányasszony nyakán lévő golyvát, „bóragyogású fehérfogsorát” és elegáns öltözkét látva – hiszen tudjuk róla, hogy „öltözetét bátran hordbatta akármilyen úrbölgyn, mindig úriasan járt, elegáns-kecsesen...” – aligha kétséges, hogy a falfreskó Czinka Pannát (1711–1772) ábrázolja. A híres muzsikust valószínűleg már 1730-tól kezdve szívesen hívták a kastélyba „a tekintélyes uraságok mulatságaikra... hogy muzsikájában gyönyörködhessenek”, hiszen tudták, hogy „képes nagyurakkal is kellemes és szórakoztató módon társalogni”. Valószínűleg ilyen „asztali zenélések és mulatságok” során vált kapcsolata egyre szorosabbá a kastély uraival. Itt jegyezzük meg, hogy Forgách Ferenc 1743-ban lett tagja Károlyi Sándor huszárezredének, ahol alezredesi rangig emelkedett, leányának, Forgách Ludmillának első férje, Dessewffy Ferenc pedig 1755-ig szolgált alezredesként Dessewffy József tábornok huszárezredében. De emellett, a grófi szoba falán látható fiatal Czinka Panna huszáros viselete és sarkantyús csizmája is arra utal, hogy korai verbunkos táncaink már akkori-

Az edelényi kastély grófi szobájának falfreskói

ban jellegzetes színfoltját képezhették a kastélyban rendezett multságoknak. A történelmi háttérrel röviden annyit, hogy Hadik András huszártábornok 1757 októberében aratta legnagyobb sikerét, amikor merész rajtaütésével Berlint is megsarcolta, Dessewffy Ferenc pedig novemberben esett el a poroszok ellen vívott, győztes boroszlói csatában. Forgách Ludmilla már az építkezés befejezésének időszakában született (1728-ban született első és második férje is), tehát kisgyermek korától ismerhette a környék híres hegedűsét, Czinka Pannát, és valószínűleg később is Ludmilla állt hozzá a legközelebb a kastély lakói közül. Mint nagy becsben tartott hegedűs, 1770-ben Czinka Panna már anyyira hozzátartozott a kastély életéhez – legalábbis erre utal a fiatalkori és az időskori kép –, hogy a főúri pár kívánságára a festő őt is megörökítette az utókor számára. Muzsikálás közben kialakult szokásra vall, ahogy az idős cigányasszony „hegedűs” balkéztartással nyúl pipájához, és annak szárát behajlított mutató- és középső ujj között tartja. A kép fontos szereplője a cigányasszonyra figyelő anygalka, aki jobb kezével a fiatal muzsikust felé mutat, mintha arra akarná felhívni figyelmünket, hogy a cigányasszony éppen fiatalkori emlékeiről mesél. Határozott mozdulata azt sugallja, hogy a főúri pártól jobbra

ülő muzsikust Czinka Panna fiatal korában. Tudjuk róla, hogy férfiruhát, a fellépések alkalmával pedig veres nadrágot viselt, ugyanakkor a képen látható, csipkés ujjú fehér blúz kimondottan nőies viselet. Feltűnő az is, hogy a fiatal hegedűs lányos arcán nyoma sincs pelyhedző bajusznak vagy szakállnak, pedig a magyarországi cigány muzsikusokat ábrázoló, korabeli képeken egyetlen bajusz nélküli férfit sem találunk. Mivel Czinka Panna „*torka a strúmától duzzadozott feszesen*”, ezért a festő elfordított fejtartással ábrázolta, hogy a nyakát elcsúfító golyva ne legyen olyan feltűnő. Azt is feljegyezték róla, hogy „*többsnyire füstöt szítt hegedülvén, mert igen ízlett neki pipája, amíg búzta a karcsu vonót, csak pipafej nélkül harapott rá, kurta szópókán, hogy ne zavarja a szár, míg sebesen muzsikál*”. A rövid pipa a fiatalkori képről sem hiányzik. A leírás szerint „himplőhelyes arcú” volt: a fiatal hegedűs homlokán jól látható a himplőhelynek tűnő, vöröses folt. Ezt a foltot festő az időskori képen nem emeli ki, hanem igyekszik a kalappal és a hajtincsekkel eltakarni. Lehetséges, hogy a fiatal Czinka Panna ábrázolása fiatalkori rajz alapján történt – bizonyára készült ilyen a híres kis hegedűsről –, a festményhez pedig talán a cigányasszony muzsikust fia volt a modell. A képen látható, fiatal hegedűs bal keze min-

denesetre kidolgozott hegedűs kézre vall. A hegedűvonó íves formája jól mutatja, milyen vonókat használtak a 18. században. A hegedűn nincs álltartó, hiszen azt majd 1820-ban találja fel a német hegedűművész, Ludwig Spohr (1784–1859), hogy a hegedűsök bal karja szabadabbá váljon. A grófi szoba falfreskója számunkra azért különösen fontos, mert úgy tűnik, kortárs festőtől származó, két hiteles Czinka Panna-ábrázolással van dolgunk. Ilyen rajz, vagy festmény eddig még nem került elő.

Czinka Panna (1711?–1772 Sajógömör) édesapja is muzsikust volt. Leánya már kilenc éves korában olyan ügyesen hegedült, hogy néhány gömöri földbirtokos a saját költségén Rozsnyóra küldte, hogy ott tökéletesítse hegedűjátékát. Ebben elsősorban földesura, Lányi János támogatta. A kis Pannát Rozsnyón a jeles városi karmester oktatta, és ennek köszönhetően rövid idő alatt nagy haladást ért el a hegedűjátékban, a hangszerelésben és a zeneszerzésben. Hegedűjátéka tizenkét éves korában már bámulatot kellett. Tizennégy évesen férjhez ment egy nagybögön (viola da gambán) játszó cigányzenészhez, majd férjével és annak két fivérével 1728-ban zenekart alapított. Sárosi Bálint erről a következőket írja: „*A mai általános fogalmak szerint a még teljesnek mindható cigányegyüttes legkisebb létszáma négy tag: két hegedű (közülük az egyik kontrát játszik), egy cimbalom és egy bögő. Ilyen együttesre a legkorábbi példa Czinka Pannáé. Őt tekinthetjük tehát az első, mai értelemben vett cigányprimásnak.*” (Sárosi: Cigányzene... 65.l.)

Liszt Ferenc is megemlékezett Czinka Pannáról „A cigányokról és a cigány zenéről Magyarországon” című, 1861-ben megjelent könyvében (faksimile kiadás, 277. l.), és többek között azt írta róla, hogy „*kissé ferde testalkotással bírt, de igen kellemes arcczal.*”

Czinka Pannától egyetlen, hitelesnek mondható zenemű sem maradt ránk. Neve mégis fogalommal vált, amit az is bizonyít, hogy Franz Suppé „Könnyűlovasság” című, 1866-ban, Bécsben bemutatott operettjében az egyik főszereplőnek, János huszármesternek az elvesztett kedvesét szintén Zinkának (Cinkának) hívják. A darab szövegírója Carl Costa. Zinka lassú verbunkos dala először az operett nyitányában, majd pedig a huszármester leányának, Vilmának az előadásában hangzik fel.

Czinka Panna öröksége

„*A hegedű vezető szerepe a magyar tánczenében könnyen bizonyítható: a táncoknál használt hangszeresek között régi forrásaink-*

ban ezt találjuk legtöbbször az első helyen emlegetve” – írja Réthei Prikkel Marián (A magyarság táncai, 1924, 44. l.). Vonós hangszer volt már az eredeti, „igazi magyar hegedű”, az „Ungarische Wahrheitsgeige” is, bár pengetve is játszottak rajta. A hangszer leírását egy 1683-ban, Freyburgban megjelent irat tartalmazza, amely szerint nyaka és teste egy darabból faragott, hosszúkás és négyszögletes, vonója pedig hosszú, és szőrrel fedett volt. Az iratból megtudjuk, hogy „a magyar hegedűsök egészen sajátos módon kezelik hangszerüket: vonásuk igen bosszú, nyújtott, olyféle rángatásokkal, amelyeket más nemzetbeliek nem tudnak”, és hogy „a magyar lakomák alkalmával minden fogásnak vagy ételnek megvan a maga sonátája, amelyet nótáknak neveznek; legfőbb ezek között a káposzta-nóta (Sauerkraut-nota).” (Réthei i.m. 48. és 94. l.) Ezt a hegedűt váltotta fel később az „olasz hegedű”, amelynek a 16. század közepétől már négy húrja volt. A régebbi időkben a hegedű mellett a síp, a dob és a koboz volt leginkább használatos hangszerünk, és ezekhez társult a 16. század elejétől a cimbalom és a duda. A kettős nádnyelvű „töröksíp” vagy „tárogató síp” a perzsa-arab-török eredetű, oboa-szerű hangzású zurna magyar változata. A magyarok ismerhették már a honfoglalás korában is, bár legkorábbi írásos emlékünk 1533-ból való. A tárogató síp nálunk különösen a 17. században lett igen kedvelt, hogy aztán – kuruc tárogatóként – a Rákóczi-szabadságharc zenei szimbólumává váljon. Ezzel kapcsolatban viszont el kell oszlatnunk azt a tévhitet, hogy Rákóczi udvarában cigányok hegedültek volna: ott ugyanis nyugat-európai jellegű zenét játszottak. Még Tököly Imre főként magyarokból álló, 29 tagú zenekarából is csupán egyetlen „Czigányhegedűs György”-öt említ az 1683. évi udvartartási jegyzék (Sárosi i. m. 47. l.).

Magyarországon a 18. század közepéig a cigányzenészek nem jutottak jelentős szerephez. 1737-ben, négytagú együttesében a híres hegedűs, Barna Mihály (a „Magyar Orpheus”) még csak egyedül volt cigány. Czinka Panna volt az első cigányprímás, aki 1728-ban cigányzenészekből alapított együttest. Alakját halála után legendák övezték, és neve még sokáig élt a magyarság emlékezetében. Pályafutásának fénykora a 18. század közepére, a Hadik-huszárok európai sikereinek időszakára, a verbunkos zene- és tánc kialakulásának kezdeti szakára esik. Ennek a jellegzetes zenélési stílusnak szerencsére lettek méltó folytatói is: Czinka Panna halála előtt nyolc évvel, 1764 júliusában, a Galánta melletti Pusztaföldemesen megszületett Lavotta János, majd három hónappal később – szintén Po-

zsony vármegyében, Nagyabonyban – Bihari János. Ők vitték tovább, amit Czinka Panna örökül hagyott rájuk. És mint tudjuk, Bihari és Lavotta verbunkos szerzeményei pedig ma már világszerte hallhatók Pablo de Sarasate „Zigeunerweisen”-jében.

De vajon milyen lehetett Czinka Panna jellegzetes előadói stílusa, amelyről csak annyit jegyeztek fel, hogy „...sebes ujjai mint szaladoztak végig a búron, Phoebusnak volt ily mesteri gyors keze csak!” (Phoebus, ókori görög napisten, a művészetek pártfogója), és hogy ... „legszebben e nő a magyart játszotta – ma is még színt’ belesajdul a szív – s húzta varázslatosan.”

A magyar hegedűs előadásmód vizsgálatát kezdjük a klasszikus magyar hegedűjáték nemzetközileg ismert, első képviselőjével, Böhm Józseffel, aki 1795-ben született Pesten. Kezdetben édesapjánál, majd Pierre Rode-nál tanult. Mint csodagyerek, Ferenc nevű testvérével, és egy Mihalkovics nevű muzsikussal már 1805-ben fellépett Pesten, Kreutzer két hegedűre és brácsára írott versenyművével. Rode később legkiválóbb tanítványaként említette Böhmöt, akinek elsősorban csodálatos bal- és jobbkezes-technikáját, gyönyörű hangképzését, és plasztikus játékát dicsérte a korabeli kritika.

1817-ben Böhm József még pesti zene tanítóként volt ismert. Korábban egy Johann Peter Pixis nevű zongoristával koncertezett Európában – a Viotti-növendék Friedrich Wilhelm Pixis bátyjával, aki 1811-ben lett a prágai konzervatórium hegedűtanára –, és 1815-ben nagy sikerrel lépett fel Bécsben. Böhm 1819-ben lett a bécsi konzervatórium akkor felállított hegedű osztályának vezető tanára. Hegedűjátékára már gyermekkorában hatással lehetett az 1802-től Pesten muzsikáló Bihari János, akinek 1807-től egymás után jelentek meg kompozíciói Bécsben, ahová a császári ünnepek alkalmával csaknem minden évben meghívták. Az európai uralkodók részvételével, 1814 szeptemberre került bécsi kongresszus alkalmával Bihari csaknem egy évet töltött az osztrák fővárosban. Játékát elragadtatással hallgatta Beethoven, majd később a 11 éves Liszt is. Ezek alapján pedig aligha valószínű, hogy éppen Böhmöt, „a mélység és a szenvedély kedélyvilágának, és a nagy emberi érzéseknek a költőjét” (Joachim megfogalmazása, lásd Waldbauer Imre „A magyar hegedűművészet és hegedűpedagógia fénykora” című tanulmányát, amely „A magyar muzsika hőskora és jelene” című könyvben jelent meg, 1944, 93. l.) ne érintette volna meg Bihari művészete. Bihari nem ismerte a kottát, mindent fejből játszott. Szuggesztív előadásmódja bizonyára Böhmre is nagy

Lieb Ferenc iglói festő 1770-ben készített faliképe Czinka Pannáról

A fiatal Czinka Panna

hatással volt. És talán részben Bihari példájának köszönhető, hogy amikor Böhm 1816-ban, a bécsi Hofburgban, egy színielőadás felvonásközében Kreutzer hegedűversenyét, és Fr. Weisznek - a Böhm-kvartett egyik tagjának – a variációit adta elő, az igen sikeres koncertről beszámoló „Wiener Modezeitung” külön kiemelte Böhm merészségét, ugyanis „a művész a színpadon egészen elöl és szabadon állott, és nem egy kottaállvány mögött elrejtőzve”. A híres kritikus, Hanslick szerint Böhm az elsők közé tartozott Bécsben, aki kotta nélkül játszott, mely szokás csak Paganini példája nyomán kezdett gyakorlattá válni (lásd Waldbauer i. m. 92. l.). A Böhm-vonósnégyes vezetőjeként – mint Beethoven közvetlen munkatársa – Böhm József lett Beethoven kései kvartettjeinek igazi közvetítője. Ami pedig a hegedűjátékra gyakorolt hatását illeti, talán elegendő azt említeni, hogy Auer Lipótnak, az orosz-amerikai hegedűiskola megalapítójának Böhm-növendékek voltak a tanárai: Auer először Ridley-Kohne Dávidnál tanult Pesten (Erkel koncertmesterénél, aki a magyar operairodalom legköltoibb jelenetének, a „Bánk bán” 2. felvonásában elhangzó, verbunkos ihletettséggű viola d’amour szólónak a komponistája és előadója volt), majd Jacob Dontnál Bécsben, és végül Joachim Józsefnél Hannoverben.

Liszt azt írja, hogy „Bihari főleg azon virtuozitás által tűnt ki, mellyel a nemzeti zenét előadja; ő ezt szabadon magyarázta s mindannyiszor újra rögtönözni látszott azt. Játékát, bárba az tele volt azon vad hévvel, mely nélkül magyar hallgatóságot nem le-

bet elragadni, nem balmozá el dagályos czífrázatokkal, s némely dallamokat egészen egyszerűen játszott, de oly kifejezéssel, mely minden szívet megragadott. A friss magyarokat hatalmas, részegítő tűzzel adá elő, a lassúkat mély elégiai melankóliával, mely még a szakzenészekre is mély benyomást tett, kik pedig azt csak a hangjegy álláspontjából ítélik meg.”

Waldbauer Imre „A magyar hegedűművészet és hegedűpedagógia fénykora” című munkájában rámutat, hogy a Hubay nevével fémjelzett „fénykort” már megelőzte a hegedűhang kultuszának – egy különleges hegedűs hallásnak – a kialakulása. A 17–18. századra a hegedű hazánk jellegzetes hangszer lett, és ebben fontos szerepet játszottak a cigány muzikusok. A hegedüléshez szokott magyar fül a jobb hangú adottságokkal rendelkező „olasz hegedű” elterjedését követően a hegedűhangra „állt rá”, és így a szívbé markoló, melábuló dallamokat kedvelő magyarok szinte öntudatlanul váltak a hegedűhang szakértőjévé. Elmondhatjuk tehát, hogy ez az érzék szinte velünk születik.

Amikor a 23 éves Joachim József 1853-ban Pestre látogatott, Hannoverbe visszatérve, november 16-án ezt írta Lisztnek: „... Mondjak valamit magamról is? Voltam odabaza; muzikálisabbnak tűnnek, mint az itteniek, Hannoverben... A Duna Pestnél nagyon szép, a cigányok oly lelkesen játszanak, mint mindig; szívbé markoló ez a hang - te ismered. Több lélek és ritmus van a vonózárukban, mint valamennyi észak-német zenekarnak együttvéve, beleértve Hannovert is...”

1861 tavaszán pedig úgy nyilatkozott a híres cigányprímás, Patikárus Ferenc (1827-1870) játékaról, hogy „kedélyét egy zenei előadás sem hozta így hullámzásba, mint ez.”

Bár Lisztnél azt olvashattuk, hogy „Bihari játéka hallgatóságát nem balmozá el dagályos czífrázatokkal”, a hazai kritika Patikárus esetében már rámutatott a cigányos túlkapásokra is: „...játékában van valami a la rococo, mintha példáját adná annak, hogy a magyar jellem elegáns is tud lenni az érzékenységben, a tűzben, a melancoliában; mind e jelessége mellett azonban sok hibája is van; ugyanis legtöbbször túlságos, nem bír magával; látszik, hogy Pesten szerette modorát, egzaltált írók, költők és hasonfajú emberek között; technikájával visszaél, érzékenységével önmagát kínozza inkább, mintsem azt hallgatóiban költené fel...” (Sárosi i.m. 116. l.)

Természetesen az a bizonyos hegedű-hang-érzék nemcsak a cigány muzikusokban alakult ki Magyarországon. Sem Lavotta János, sem Csermák Antal nem volt cigány. Amikor Széchenyi István 1846. december 16-án vendégségbe ment Keglevich Gábor

grófhoz, utána ezt írta naplójába a 18 esztendőes Reményi Ede (1828–1891) játékaról, aki Egerben kezdte zenei tanulmányait, majd 1842–1845 között a bécsi konzervatóriumban tanult Böhm Józsefnél: „Hideg, de gyönyörű este volt. Clark csónakjával mentünk át Budára. Nagyszerű fogadtatásban volt részünk, mint várni lehetett... a kis Reményi hegedült Egerből. Olyan zokogóan játszik. Borzongás fut végig tőle az idegeimen” – mondta róla a kis Keglevich Eugénia.”

Reményi 1853-ban Weimárban tanult Lisztnél, akinek megtetszett a magyar hegedűs egyéni, romantikus előadásmódja, amely igen alkalmas volt a magyar zene előadására. „A cigányokról és a cigány zenéről Magyarországon” című könyvében így ír róla (faksimile kiadás, 312. l.):

„A dolgok ez állásban élénk örömeinkre szolgált, egy nap egy fiatal magyart találni, ki, bárba tökéletesen bírja azon társaságok comme il faut-ját (kifogástalan viselkedését), melyeket látogatott, még is elég egyéniséggel s önkényességgel bír, hogy előre lehesse látni, miszerint egykor el fogják róla mondani, hogy a nélkül hogy ruma legyen, még is sajátjává tevő a cigány érzelmét és művészetet. Ő az egyedüli, ki a mostani hegedűjátékok közt bírja a valódi forma birtokos bagyományait, valamint e művészet esoterikus (csak a beavatottak számára érthető) érzékét. Sohasem hallottuk Reményit azon megindulás nélkül, mely először támasztá föl lelkünkben azon emlékezetet, mit Bihari bagyott abban hátra... Reményi eszménye valószínűleg a cigányoké, ezek egész büszkeségében, a keserűség mély érzelmében, sokalakú és sokszínű álmodozásában, vidor és czífrálkodó ibletében áll az. Mindamelllett buzgón folytatja classica tanulmányait; cigány önszeretet, mondhatnók, ösztönzi őt ebben; mert tetszik neki magát a Chaconne-ban, Bach Tempo di Bourrée-jának futamaiban, Mendelssohn és Spohr hangversenyekben bámultatni, visszatér lassankint az ő lassúira és frisseire, kettőzött lelkesedéssel...”

Liszt 1854-ben ezt írta Reményiről Karl Franz Brendelnek: „Az összes, általam ismert hegedűs közül alig tudnék bármat megnevezni, kik a hatás tekintetében vele versenyezhetnének”. Johann von Herbecknek küldött levelében pedig ezt olvashatjuk: „Ő mindenkit gyönyörködtetett és megbódított, úgy a kritikusokat mint a közönséget, ami igazán nem kis dolog, mint hogy mi Weimárban hozzá vagyunk szokva a legkiválóbb hegedűvirtuózokhoz.”

Sajnos Liszt véleménye később alapul szolgált Reményi magyarországi irigyei számára is, akik szerint Reményi nem is volt igazi

művész, csak holmi „szaloncigány”, aki még a klasszikus zenét is elcigányosította... De lássuk, hogyan vélekedett erről J. B. Shaw, a híres író, akinek zenekritikái fiatal éveiben – mivel akkor még harsonás volt – „Corno di Bassetto” név alatt jelentek meg. Most a „The World”-ben, 1891. február 18-án megjelent írásából idézünk, amelyben Reményit Sarasatével hasonlította össze.

„A kivétel akadémikus értékeit tekintve, a kitartott, tiszta, tökéletes hang, melyet Sarasate egyetlen, finom vonással csal ki hegedűjéből, ugyancsak aranyérmét nyerne Reményi fehéren izzó tónusával szemben... a passzázatok nyugodt és biztos előadásában is Sarasate mutatkozik kettejük közül a jobban képzett játékosnak. De az élet intenzitása a hangban – és ez sarkalatos pontja a hegedűs erőteljességének –, az elképzelés ereje és eredetisége, az érdeklődés frissesége és a megingathatatlan hit abban a sajátos módban, ahogy mindezt csinálja, – ezeket tekintve Reményi mellett Sarasate gyakorta nem több közönséges muzikusnál. A hegedűversenyben (zenekar helyett zongorával) megdöbbentő módon ébresztette fel Mendelssohnt szokásos sápadt udvariasságából. Ahogy az utolsó tételt játszotta, mely Sarasaténak pusztán alkalom, hogy rekord-döntő sebességgel kápráztasson el, ez a teremítő megszólaltatás mesterműve volt; csodálatos fényekkel sugározta tele, melyeket csalbatatlan biztonsággal varázsolott elő...”

Bisztriczky Tibor, egykori hegedűtanárom mesélte – a YouTube-on ma is hallható remek előadásában Hubay „Zephir”-je –, hogy a hangképzés tekintetében Hubay Jenő a híres prímást, Magyar Imrét (1894–1940) szokta példaként állítani tanítványai elé. Amikor tehát a cigány hegedűsöknek a magyar hegedűjátékra gyakorolt hatásáról beszélünk, csakis elsőrangú cigány művészekre gondolunk. Ezért nem szabad megfeledkeznünk Czinka Pannáról, az első cigányprímásról sem, amikor a kiváló hegedűtanár, Rados Dezső (1891–1974) alábbi nyilatkozatát olvassuk (lásd a Muzsika 1966. évi, szeptemberi számát, 20. l.):

„...A budapesti iskola sikerének legfontosabb tényezője az volt, hogy a mesterek az akkori nyugati iskolákban kialakított legmodernebb hangszertechnikát tanították, és olyan romantikus hangzás elérésére építettek, amit a nagy cigányprímásoktól tanultak el. A cigányprímások játéktípusa rendkívül alkalmas volt a nagy romantika, általában a nagy líra, a forró drámaiság közvetítésére. Ennek a játéktípusnak ma sem csökkent a vonzóereje, de az ízlés átalakulása mégis sok változást hozott létre.

Korunkban a legtöbb nagy hegedűs szotjet területről származik, de érdekes, hogy az ő iskolájuk megalapozásának is magyar előzményei voltak: a veszprémi születésű Auer Lipót bosszú ideig működött Oroszországban, a cigányos hangképzést ő plántálta át az orosz zenei életbe...

A „Czinka Panna és II. Rákóczi Ferenc” című festmény

Rákóczi fejedelem nagy krónikása, Thaly Kálmán az 1870-es években hatalmas Rákóczi-kultuszt teremtett az országban. Amikor 1880-ban megjelent Ocskay László kuruc vezérről szóló műve, elvitte Jókaihoz. A nagy író ennek alapján írta meg „Szeretve mind a vérpadig” címmel a kuruc brigádéros tragédiájának mesészerű történetét. Az 1882-ben megjelent regény egyik szereplője Czinka Panna. Alighanem a 19. században terjedt el Gömör vármegyében az a legenda, hogy Czinka Panna II. Rákóczi Ferenc fejedelemnek hegedült. Ócsvár Rezső rajztanár és festőművész (1877–1968), aki Czinka Panna szűkebb hazájából, Rozsnyó környékéről, Szomolnokról (Smolník) származott, még rozsnyói gimnazista korában olvasta Jókai regényét, amely nagy hatással volt rá. Kompozíciós szempontból 1914-ben már készen állt „Czinka Panna és II. Rákóczi Ferenc” című képe. A 85x105 cm méretű olajfestményt végül négy év frontszolgálat után, Pesterzsébeten festette meg 1919-ben. A művész a cigánylány hegedűszólójában gyönyörködő fejedelmet a sátrában, vezérei társaságában, gyertyákkal megvilágítva ábrázolja. A szereplőket csoportokba rendezi, és ebben tanárának, Székely Bertalannak az elveit követi. Az átlós kompozíció fő vonalának kiindulási pontja a fejedelem Czinka Pannára irányuló tekintete. A hegedűs vonójának iránya tekintetünket kifelé, az éjszakában őrt álló katonára vezet. A háttérben lovas katona látható, táborigyűléssel. A kompozíciót a gyertyák fényével megvilágított kuruc vezérek figyelő tekintete zárja le. A földön ülő, hegedülő cigánylány egy rokon leányról készült portré. A festő Rákóczi alakját Mányoki Ádám híres képe nyomán alkotta meg. Bár Ócsvár Rezső ihletett festménye nem valóságos esemény alapján készült, erre is érvényesek Kodály gondolatai: a művészet nem történetírás, a művészetnek hitelesebbnek kell lennie a valóságnál - a valóság illúzióját kell adnia! A Czinka Panna-festmény jelenleg családi tulajdonban van.

Czinka Panna balladája

Kodály Zoltán – miután három éves korában elköltözött szüleivel Kecskemétre –, ti-

zennyolc éves koráig a Pozsony vármegyei Galántán, majd Nagyszombatban élt. Valószínűleg itt hallott először a legendás hegedűsről, Czinka Pannáról. Később négy felvonásos daljátékot írt róla „Czinka Panna balladája” címmel, amelyben a kuruc kor zenéjét idézte fel. Művét 1948-ban mindössze kétszer adták elő az Operaházban, ugyanis Balázs Béla szövegkönyve nem a történelmi valóságon alapult, és emiatt sokan kritizálták a darabot. A történet címszereplője Ocskay László brigadéros (1680–1710), akit egy évvel Czinka Panna születése előtt fejeztek le, valamint Czinka Panna cigány hegedűs, aki 1711–1772 között élt. Ezzel kapcsolatban említjük, hogy a „Czinka Panna nótája” címmel elterjedt dallam csak később, 1820 táján keletkezett. A 19. században ugyanis gyakran fordult elő, hogy egy ismertté vált dallamhoz utólag kapcsolnak hozzá egy híres nevet. Már Major Ervin rámutatott, hogy a nóta első része azonos Ujfalvy Krisztina 1800 táján írt, „Ez az élet úgy sem sok...” kezdetű dalával. Kodály színpadi művében a legismertebb kuruc nótákat dolgozta fel, miközben egészen új oldaláról mutatta be a Rákóczi indulót: „...a kor lelke szólal meg végre ebben az utolsó hangig magyar értelmezésben” – írta róla az egyik kritikus. Elhangzik a daljátékban egy magyar ária, és szépek a hegedűszólók is. Kodály 1948-ban így nyilatkozott művéről: „...Kedvem kerekedett a kísérletezésre, arra, hogy a kuruc levegő zenei kife-

jezését megkeressem. Teszem ezt minden muzeális korszerűségekre törekvés nélkül... Egykori hangszerek? A tárogató egészen más volt, mint a Schunda-féle, amelynek csokoládé-színű hangját a magyar közönség örökre azonosítja a kuruc korrall... Hangszerelésem sem „múzeumszerű”: a korabeli hangszerek – duda, tárogató, cimbalom – hangszíneit is mai hangszerekkel fejezem ki...Dallamok? Hiteles egykori feljegyzés egy sincs...a zene nagyobb része hangszeres aláfestés vagy melodráma, amiben semmiféle hagyományra nem támaszkodhattam... A késői gyűjteményekben megjelent dalok nagy része hibás...ezeknél csak a néphagyomány, a „tisza forrás” örökségét vettem át. Ezenkívül szükség volt hangszeres darabokra, önállóakra és aláfestésekre. Ez a „zenei illusztrálás” sokkal több munkát jelentett számomra, mint ha önálló operát írtam volna. Czinka Panna hegedülésére önálló témát kellett kitalálnom. Teljesen közömbös, hogy az a „Czinka Panna nótája” című darab „hiteles”-e: nem találtam alkalmasnak s így szükségesnek sem a felhasználását. Mint ahogy nem érdekelt az sem: hiteles-e vajon maga a történet. A színház nem krónika, se nem történetírás: a leghitelesebb adatok egymásra balmozásából sem keletkezik jó színdarab. A színjátéknak hitelesebbnek kell lennie a valóságnál: a valóság illúzióját kell adnia! Ezért írtam újjá a Rákóczi-indulót is, – nem kutatva, motívumaiban mennyi a

korszerű, mennyi az új keletű. Egy teljesen alakatlan, amorf (formátlan) dallamtörédek pengetéséből alakul, bontakozik ki, a színpadi történessel párbuzamosan... Abban a tragédiában, amely Mobácsnál kezdődött és Világosig ível, századok küzdelmei között a kurucok reménytelen barca szinte csak epizódnak tűnik. De a ballada vége nem egyszerűen himnikus csodavárás: annak az igazságnak a bizonyítása, hogy csak egyesek pusztulhatnak, – a nemzet élete örök.” (Kodály: Visszatekintés II. 498–499. l.)

Dózsa Endre két kötetes regényt (1913, Kolozsvár), Csemer Géza pedig színművet írt Czinka Pannáról (1996). A Focus Film pozsonyi produkciós cég 2008 augusztusa és októbere között szlovák–magyar koprodukcióban forgatott filmet Czinka Pannáról. A rendező Dušan Rapoš, a forgatókönyvíró Lubomir Slivka, a főszereplő pedig a 17 éves, tbilisi születésű, grúz Anna Giorgobiani, művésznevén Anna Gurji lett. De most térjünk vissza a legendák világából, és lássuk, milyen hiteles információkkal rendelkezünk Czinka Pannáról. Ebben Augustini Ab Hortis Sámuel (1729–1792) írása lesz a segítségünkre.

Augustini Ab Hortis Sámuel: A magyarországi cigányok mai állapotáról, különös szokásairól és életmódjáról, valamint egyéb tulajdonságairól és körülményeiről (1775–1776) című sorozatának „A cigányok zenei tehetségéről” című fejezete

(Eredeti címe: Von dem heutigen Zustande, sonderbaren Sitten und Lebensart, wie auch von denen übrigen Eigenschaften und Umständen der Zigeuner in Ungarn – Von der Geschicklichkeit der Zigeuner in der Musik)

Mielőtt Augustini Ab Hortis Sámuel írását közre adnánk, fontos megemlíteni, hogy a szerző Czinka Panna kortársa volt. Munkáját forrásértékűnek tekinthetjük, hiszen ő még beszélhetett azokkal, akik személyesen ismerték a cigány hegedűst. Befejezésül majd a bécsi „Anzeigen” című folyóiratban megjelent sorozatából adjuk közre a Czinka Pannáról szóló részt. A könyv a Győrffy István Néprajzi Egyesület, a Magyar Néprajzi Társaság és a Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karának közös kiadványaként jelent meg az eredeti német szöveggel, és Magyar László András fordításával (Budapest-Gödöllő, 2009).

Augustini Ab Hortis Sámuel (1729–1792) Nagylomnicon született, majd Szepes vármegyében lett evangélikus lelkész. Tanulmányait a löcsei evangélikus gimnáziumban, a beszercebányai evangélikus iskolában, a wittenbergi egyetemen, valamint Greifswaldban és Berlinben végezte. Dédapja, a

késmárki születésű Augustini Keresztély (1598–1650) híres orvos és természettudós volt, őt 1620-ban avatták orvosdoktorrá Baszelban. Augustini Sámuel 1758–1761-ig Késmárkon tanított, ahol az evangélikus gimnázium rektorhelyettese volt, és 1761-ben iktatták be szepesszombati evangélikus lelkésznek. Nagy műveltségű humanista tudós volt, aki a természettudományos ismeretek mellett kora ifjúsága óta szorgalmasan gyűjtötte az európai és a hazai cigányságról fellelhető történeti forrásokat. Ebben az időszakban alighanem ő ismerte a legjobban a cigányokról szóló történeti kiadványokat Európában. A cigányokról írt cikksorozatát a magyarok által szerkesztett, „Anzeigen” című, Bécsben megjelenő folyóiratban adták ki 1775 júliusa és 1776 júniusa között. Ebben 57 forrásműre hivatkozik, amelyek a 15–18. században jelentek meg. Ekkor még nem élt nagyszámú cigány népesség a Szepesség területén. Az 1768-as összeírás szerint az itt lakó 155 cigány család mindössze 648 főből állt. 140 családban a családfő foglalkozása kovács volt, és csak nyolc családban volt muzsikos.

Augustini Sámuel „A cigányok zenei tehetségéről” című fejezetben először Czinka Panna kortársáról, a híres cigány muzsikusról, Barna Mihályról ír, aki 1737 körül Szepes vármegyében, a gróf Csákyak birtokán, Illésfalván (Sperndorf) élt, ahol a gróf udvari muzsikusként alkalmazta. Négytagú együttesében még egy brácsás, egy hárfás és egy bőgős játszott, akik azonban nem voltak cigány származásúak. Egy festő meg is festette Barna Mihály életnagyságú képét, „Magyar Orpheus” felirattal. Ezzel kapcsolatban említjük, hogy a Czinka Panna és Barna Mihály rokoni kapcsolatáról szóló legendák csak később, a 19. században terjedtek el. Augustini Sámuel a következőket írja Czinka Pannáról:

Eme Orpheus méltó párja századunk Orpheája, egy hasonló nemzetségű nő, aki ha nem nagyobb, legalább épp oly nagy hírnevet szerzett zenéjével országszerzte, mint Barna Mihály, és aki nem csak tehetségével, hanem jó erkölcsével is különös elismerést aratott. Életkörülményeiről szeretnénk úgy beszámolni, ahogy azt egy barátunk, aki rövid ideig együtt időzött e nővel egy nemesi udvarban, őszintén elbeszélte.

E nő e század elején, Gömörben, a vármegye névadó falvában látta meg a napvilágot. Apja tebenséges és szakavatott muzsikos volt, aki leányának a szent keresztségben az Anna nevet adta, idő múltán azonban mindenki csak Zinka, vagy Czinka Pannának kezdte hívni - sajnos be kell vallanunk, hogy e név eredete számunkra rejtély. Mikor tehát e Czinka Panna már egész ifjú

korában egészen különleges bajlamot és képességet mutatott a hegedűjátékra, a falu akkori birtokosa (Lányi János) úgy látta, itt az alkalom, hogy e cigánylánykával kísérletet végezzen és megtapasztalja, mennyire képes jutni a lány a zene terén, ha némi irányítással és oktatással segíti ebben. E meggondolásból átadta a lánykát a legjobb rozsnói hegedűsöknek, ám nem telt belé sok idő, Panna máris felülmúlta minden mesterét, ráadásul rövid idő leforgása alatt oly közkedveltségre és hírnévre tett szert, hogy különféle tekintélyes uraságok hívták magukhoz mulatságaikra, még Gömörtől (ahol lakott és nevelkedett) 20-30 mérföldnyire is, csak hogy muzsikájában gyönyörködjhessenek. Tizennégy esztendő korában Czinka Panna férjhez ment. Ura és gyámja egy híres bőgősöz és kovácsosoz adta hozzá, akinek fiverei közül az egyik kontrabegedűs, a másik pedig cimbalmos volt. Ők négyen alkották ezután a zenekart, amely minden alkalommal elnyerte a nézők csodálatát és teljes tetszését. Miután pedig Panna házassága folyamán gyermekáldásban részesült, már a férjével, négy idősebb fiával és egy lányával tett minden nap tisztelgő látogatást uránál, különösen nyaranta, hogy asztali zenét szolgáltatson neki.

Ami e cigányasszony külső megjelenését illeti, bizony nem volt éppen szép, sőt meglehetősen sötétbőrű, himlőhelyes arcú, ráadásul a nyakán csúf golyva is éktelenkedett. Ám mindez nem tette visszatartóvá, hiszen jó modora, rubáztatának tisztasága, különösen pedig virtuóz zenei tebensége mindeme apró testi hibáját elfeledtette. Jellegalkatában szinte nyomát sem nem találhattuk a cigányok szokott hibáinak és eltévelyedéseinek. Magát és házastársát tisztességesen öltöztette: evégett jótevője is minden három esztendőben egyszer egész családja számára új, veres rubákat ajándékozott. Képes volt nagyurakkal is kellemes és szórakoztató módon társalogni, különösen a magyar nyelvet beszélte igen választékosan és tisztán. Háztartásában és gyermekei nevelésében bámulatra méltó rendet tartott, soha senki nem láthatta őt vagy hozzátartozóit lustálkodni: Mindegyiküknek megvolt a maga dolga. Ő maga, ha éppen nem muzsikált, mosással, kenyérsütéssel és efféle háztartási munkákkal foglalkozott, vagy férjje számára segítette kovácsműhelyében – amit igen szívesen tett – a munkában. E szorgos életmóddal megővta magát és övéit azoktól a szokványos kilengésektől és attól az alantas életviteltől, amely egyébként e népre jellemző. Elégedetten ette és tisztességgel kereste kenyerét, nem volt rá szüksége, hogy testét lopott ringy-ronggyal fedje, vagy hogy gyomrát döggel és hullával tömjé,

abogy azt e nép többi semmittevője teszi. Egyébiránt is tisztességes asszony hírében állt: egyenesen és kedvesen viselkedett mindenkiével, övéivel együtt szerény volt, mértékletes, a református vallásban pedig – amelynek híve volt – buzgó és jámbor. Feke-te színén és erős dohányszennvedélyén kívül még egy szokásával árulta el faját és származását. Mecénása a Sajó folyó mentén épített neki és családjának egy kényelmes lakást, amely egy szobából és egy kovácsműhelyből állt. Be is költözött a lakásba, ám csak telente lakott benne, mibelyt ugyanis beköszöntött a tavasz, három-négy, zöld anyagból készült sátrat veretett föl az említett folyó partján maga és családja számára és egész kíséretével együtt késő őszig ott táborozott (szó szerinti fordításban: kempingezett). Ekkor aztán szokásos téli szállására vonult vissza. Így változtatgatva lakhelyét élt az övéivel együtt tisztességben – a többi alantas cigánycsapattól elkülönülve és népével egyáltalán nem érintkezve – egészen élete végéig. Az 1772-es esztendőben hunyt el, amint azt egy halálakor készített khronosztikbon (vers vagy felirat, amelyben római számokkal írt, rejtett dátum található) bizonyítja és mutatja:

„Hel Mors! o eXLeX Cerberus praeDe triCeps.”
Temetésén egész tömegnyi latin vers szüle-

tett, melyek mind erényeit zengik és halálát siratják. E versek közül csak azokat közöljük itt kivonatolva, amelyek talán e híres cigányasszony életrajzának további kiegészítésül és magyarázatul szolgálhatnak. Így például egyebek közt az egyik így szól:

Zenei virtuozitásáról

Stájer-módi zenét vágytál, vagy németet éppen, vagy tán melyet a frank kedvel? – A mestere volt! Ám legszebben e nő a magyart játszotta – ma is még

színt' belesajdul a szív - s húzta varázslatosan.

Mit szaporítsam a szót? Folyamok sodrása megállt és

sziklák táncoltak, bogyba e nő muzsikált.

Híre azért járhatta be földünk. Benne, amíg élt korszaka főnixét látta az emberiség.

Ó, sebes ujjai mint szaladoztak végig a búron, Főbusznak volt ily mesteri keze csak!

Többnyire füstöt szítt hegedülvén, mert igen ízlett neki pipája, amíg húzta a karcsú vonót,

Csak pipafej nélkül harapott rá, kurta szopókán, hogy ne zavarja a szár, míg sebesen muzsikál.

Ő maga volt primás - fia, férje meg ő alakított két-vagy hármásban nagyszerű kizsenekart.

Testi kinézetéről

Testre kövér volt ő, természet közép magas éppen, torka a strúmától duzzadozott feszesen.

Arca olyan, mint más etióp nőké odalent, a forró trópusokon, ősei földje ölén.

Ám ez a szín inkább kedvessé tette s csinosáá, s még ha koromfekete, vajb ki törődne vele?

Lám, a rigónak is elnézed tollát ha sötét is, bogyba füledbe batol bájteli zengzete épp.

Hóragyogású, fehérfogsort rejtett e sötét száj, túlszillogta e fog ind elefánt agyarárt!

Öltözetét bátran hordhatta akármilyen úrbölggy,

mindíg úriasan járt, elegáns-kcseesen.

(A fordító megjegyzi, hogy a német szövegben rigó helyett fülemile van, de mivel ez a szó nem illik bele a magyar hexameterbe, így lett belőle rigó.)

Sírfelirata

Czinka Panna, vonóművész, az egekben is ismert, itt nyugszik, s anyaként élete mégis örök.

Ím, ki elolvasod ezt, könyörögj hogy hamvai nyugtot leljenek itt - emyit kér e rövid felirat.

Asszony szült engem, s asszonyként szültem örök hírt,

hírem örökké él, holt csak ez asszonyi test.

Édesanyám csak a pusztá halált testálta reám – ám

én eleven nevémet bagybatom itt örökül.

Rakos Miklós

A NEMZETI FILHARMONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet

CSELLÓ SZÓLAMVEZETŐ ÁLLÁSHELYRE

A próbajáték időpontja: 2014. szeptember 15. 10.00 óra

A próbajáték helyszíne: a Nemzeti Filharmonikusok próbaterme, Művészetek Palotája, 1095 Budapest, Komor Marcell utca 1. VI. emelet

A próbajáték kétfordulós.

Első forduló:

- 1.) J. Haydn: D-dúr csellóverseny I. tétel, kadenciával
- 2.) Egy választott tétel az alábbiakból:
J.S.Bach:
C-dúr szvit – Gigue
Esz-dúr szvit – Courante
d-moll szvit – Courante vagy Gigue

Második forduló: zenekari részletek

A zenekari részletek kottája letölthető a www.filharmonikusok.hu honlapról, vagy egyeztetés után átvehető a zenekar kottatárában.

Zongorakísérőt a próbajátékra a zenekar biztosít. Az állás betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség és erkölcsi bizonyítvány szükséges.

Az állás betölthető: 2014. október 1.

A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajzot kérünk e-mail-ben az alábbi címre: mali.i@filharmonikusok.hu

Jelentkezési határidő: 2014. augusztus 25.

További információk: 30/ 411 66 28

Sikeressé próbajátékot kívánunk!

Budapest, 2014. június 12.

Mali István
vezető zenekari menedzser

A NEMZETI FILHARMONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet

I. FAGOTT ÁLLÁSRA

A próbajáték időpontja: 2014. szeptember 16. 10.00 óra

A próbajáték helyszíne: a Nemzeti Filharmonikusok próbaterme, Művészetek Palotája, 1095 Budapest, Komor Marcell utca 1. VI. emelet

A próbajáték kétfordulós.

Első forduló:

W.A. Mozart: B-dúr fagottverseny K.191. I. és II. tétel

Második forduló: zenekari részletek

A zenekari részletek kottája letölthető a www.filharmonikusok.hu honlapról, vagy egyeztetés után átvehető a zenekar kottatárában.

Zongorakísérőt a próbajátékra a zenekar biztosít. Az állás betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség és erkölcsi bizonyítvány szükséges.

Az állás betölthető: 2014. október 1.

A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajzot kérünk e-mail-ben az alábbi címre: mali.i@filharmonikusok.hu

Jelentkezési határidő: 2014. augusztus 25.

További információk: 30/ 411 66 28

Sikeressé próbajátékot kívánunk!

Budapest, 2014. június 12.

Mali István
vezető zenekari menedzser